

Septembrikuu kinkis helde vananaistesuve

Autor

Ain Kallis

Vananaistesuvi lubas julgematel mõnel kaunil päeval veel kehale pisut päikestki lasta.

Tänavu jäi sügiskuu sügis nägemata. Siinkohal tuleb kohe täpsustada - saabumata jäi kliimaatiline sügis. Seevastu kogesime korraga kolme sorti suve: kalendri- ehk astronoomilist, kliimaatilist ja nn vananaiste oma!

Aastaaegasid on välja mõeldud õige mitmeid: näiteks saabus kalendriline sügis seekord põhjapoolkerale 23. septembril kell 7.04, kliimaatiliseks sügiseks aga loetakse aega, mil ööpäeva keskmine õhutemperatuur langeb püsivalt alla 13 kraadi.

Meteoroloogiliseks sügiseks pole seda perioodi õige nimetada, sest nii kutsutakse septembrit, oktoobrit ja novembrit. Nii on kergem arvutada ilmanäitajaid ja neid teiste paikadega võrrelda. Meteoroloogiline aasta algab seega 1. detsembril.

Soe tuli tagasi

Tosina jagu päevi kestis tänavu eakate daamide suvi. See oli igati klassikaline: neljal päeval olid hommikud hallased ja külmad, siis jõudsid tagasi soojad ja päikeselised, päris suve moodi ilmad.

Niisugust suve taastulekut kutsutakse maailmas mitmeti. Põhja-Ameerikas on ta Indian summer (indiaani suvi), Venemaal babje leto (vananaistesuvi).

Kesk-Venemaal oli varematal aegadel komme tähistada suve tagasitulekut isegi kindlal kuupäeval – 14. septembril. Indiaanlased olevat aga hilist kuiva perioodi kasutanud jahipidamiseks.

Geofüüsik Heino Toominga arvates nimetati seda aega nii seepärast, et siis tuli vanematel naistel teha ära ripakile jäänud põllutööd.

Suvi, too kliimaatiline, lõppes Tartumaal 30. septembril. Nii hilist sügise algust ei ole siinkandis veel märgitud. Tartu Ülikooli klimatoloogi Jaak Jaaguse andmeil oli senine rekord pärit 23. septembrist 2001. Suve pikkuse poolest polnud aasta midagi erilist (112 päeva), Tartumaal on see näitaja kõikunud 55st kuni 129 päevani.

EMHI ilmavaatluste osakonnas aga rehkendati, et seesugust sooja mihklikuud (13,9°) pole Eesti keskmisena olnud kolmkümmend aastat. Jaamade «individuaalarvestuses» üllatas Viljandi oma uue septembrikuu rekordiga 13,9 kraadi. Tartu tulemus (14°) jääb maha vaid 1934. aasta omast (14,7°).

Üldiselt olid ilmaolud nagu sügiseti ikka: jahedam Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas 13,1°), palju soojem saartel (Vilsandil 15,3°). Saartel peaks kliimaatiline suvi veelgi kestma.

Kui varematest aastatest on meelde jäänud mudased kartulivõtud, siis viimastel aegadel on septembrid üpris kuivad olnud. Ka tänavu sai Eesti kastetud keskmiselt poolega normikohasest vihmakogusest.

Vihma sadas vähe

Paljudes paikades ei sadanud paarkümmend päeva pea tilkagi. Nii vähima sajuhulgaga Ristna (15 mm) kui kõige märjem koht Lääne-Nigula (85 mm) said oma koguse kätte kuu alguspäevil. Paduvihm tuli alla 4. kuupäeval Virtsus - 62 mm!

Vihma oleks hädasti vaja: järved ja jõed kuivavad. Juba saab Tartus jalgsi Emajõesst läbi sammuda. Tavalisest kolmandiku võrra enam võis septembris nautida päikesepaistet.

Pikale suvele järgneb soe sügis

Soe vähemalt esialgu... Sünoptikutelt muudkui päritakse, milline tuleb sügis, milline talv. Kardetakse, et kuuma ja kuiva suve järel kollitab karm talv. Rahustuseks võib kohe öelda, et lämmi suve järel võiks oodata pigem mahedamat sügist - meri toimib ju boilerina, akumulierides soojust.

Suve ja talve ilmade vahel seos praktiliselt puudub: külmade talvede eel on esinenud nii põuaseid ja kuumi kui vihmaseid ja jahedaid suvesid. Vanarahva tähelepanekute järgi peaks pärast sooja septembrit tulema pikk talv. Seega...

Praeguseks kuuks ennustavad aga mudelid nii õhutemperatuurilt kui sademetelt normilähedasi näitajaid. Oktoobri lõpupoole võib ka lörtsi tulla (vt www.emhi.ee).